

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री अनिल कुमार सिन्हा
माननीय न्यायाधीश श्री हरि प्रसाद फुयाल

आदेश

विषय:- परमादेश।

०६९-WO-१२२१

सप्तरी जिल्ला, तिलाठी गा.वि.स. वडा नं.७ बस्ने कृष्णचन्द्र झाकी छोरी बर्ष ३२ की रिकुकुमारी झा -----१ निवेदिका

विरुद्ध

परीक्षा नियन्त्रक, परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, बल्खु, काठमाडौँ-----१
प्रधानाध्यापक, श्री महेन्द्र विन्देश्वरी बहुमुखी क्याम्पस, राजविराज, सप्तरी-----१
पुनरावेदन आयोग, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, किर्तिपुर, काठमाडौँ-----१
डिन, डिनको कार्यालय, व्यवस्थापन संकाय, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, किर्तिपुर, काठमाडौँ-----१

} विपक्षी

नेपालको संविधानको धारा ४६ र १३३(३) बमोजिम निवेदन पर्न आएको प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं आदेश यसप्रकार छ:-

तथ्य खण्ड

१. म निवेदिका सप्तरी जिल्ला, तिलाठी गा.वि.स. वडा नं.७ की स्थायी बासिन्दा हुँ। मैले आफ्नो माध्यमिक तहसम्मको अध्ययन पब्लिक विन्देश्वरी मा.वि. राजविराज सप्तरीबाट वि.सं. २०५४ सालमा पुरा गरी वि.सं. २०५७ सालमा प्रविणता प्रमाणपत्र तह

व्यवस्थापन संकायमा श्री महेन्द्र विन्देश्वरी बहुमुखी क्याम्पस, राजविराज, सप्तरीबाट पुरा गरेको हुँ। प्रविणता प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण गरेपश्चात तीन वर्षे स्नातक तहको अध्ययनका लागि वि.सं.२०५८ सालमा व्यवस्थापन संकाय अन्तर्गत श्री महेन्द्र विन्देश्वरी बहुमुखी क्याम्पस, राजविराज, सप्तरीमा नै भर्ना भए। मेरो त्रिभुवन विश्वविद्यालय रजिष्ट्रेशन नं.७-१-१२-६३५-९८ हो। मैले वि.सं.२०५९ सालमा स्नातक तहको प्रथम वर्षको परीक्षा दिएको थिए। मेरो स्वास्थ्य अवस्था खराब भएको कारण म दुई वर्ष परीक्षामा सामेल हुन नसकी २०६१।०६२ मा पुनः दोस्रो वर्षमा भर्ना भई मैले दोस्रो र तेस्रो वर्षको परीक्षामा सामेल भए। हाल मसँग परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय, बल्लुवाटारा उपलब्ध गराइएको स्नातक तह व्यवस्थापन संकायको प्रथम, दोस्रो र तेस्रो वर्षको परीक्षाहरु उत्तीर्ण भएको सम्पूर्ण लब्धाङ्कपत्रहरु छन।

२. मैले त्रिभुवन विश्वविद्यालय बल्लुवाटारा प्राप्त व्यवस्थापन संकाय अन्तर्गत प्रथम, दोस्रो र तेस्रो वर्षको (१४०० पूर्णाङ्कका) सम्पूर्ण विषयहरु उत्तीर्ण गरेको व्यहोरा उल्लेख गरी नियमानुसार मेरो स्नातक तह उत्तीर्ण गरेको ट्रान्सक्रिप्ट पाउँ भनी मिति २०६६।७।१५ गते नेपाल बैंक लिमिटेडको चल्ती खातामा रु.१५०।- को नियमानुसार लाग्ने ट्रान्सक्रिप्ट दस्तुर जम्मा गरी सोको भौचर संलग्न गरी रितपूर्वक परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय, बल्लुवाटारा निवेदन दिएको थिए। परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय बल्लुवाटारा प्राप्त स्नातक तह उत्तीर्ण लब्धाङ्कपत्रको प्रतिलिपी समेत समावेश गरी ट्रान्सक्रिप्ट पाउँ भनी मैले पेश गरेको निवेदनको सम्बन्ध ट्रान्सक्रिप्ट वितरण शाखाका कर्मचारीले “परीक्षा विषयको अंक विभाजन नमिलेको, नयाँ र पुरानो कोष भएको” भनी मलाई ट्रान्सक्रिप्ट दिन इन्कार गरे। मैले व्यवस्थापन संकायको स्नातक तहका सम्पूर्ण परीक्षाहरु उत्तीर्ण गरेको र उत्तीर्ण भएको सम्बन्धमा स्वयं परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय बल्लुवाटारा लब्धाङ्कपत्र समेत दिई सकेको अवस्थामा, नजिर समेत पेश गरी (२०६६ सालको रिट नं.०६२८, रुपेश लुईटेल विरुद्ध परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, बल्लुवाटारा समेत) रितपूर्वक निवेदन दायर गर्दा समेत विपक्षीले मलाई ट्रान्सक्रिप्ट नदिएको कार्य त्रिभुवन विश्वविद्यालय ऐन, २०४९ को दफा २०(७), त्रिभुवन विश्वविद्यालय संगठन तथा शैक्षिक प्रशासनसम्बन्धी नियम, २०५० को नियम २३(ड), २५(ज) र (झ), २८(छ) र (ज), १७८(१), २०२ को (घ), (ड), (ज) र २९२ तथा नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १३(१),

१७(१), १८(१) र २७ द्वारा प्रदत्त मौलिक हक समेतको विपरित रहेको छ। म निवेदिकालाई विपक्षीद्वारा लब्धाङ्कपत्रसमेत उपलब्ध गराईसकेको हुँदा सोही लब्धाङ्कपत्रहरूको एकिकृत रूप ट्रान्सक्रिप्ट दिनु भनी विपक्षीहरूको नाममा परमादेश लगायत अन्य जो चाहिने उपयुक्त आज्ञा आदेश समेत जारी गरी पाउँ भन्नेसमेत वेहोराको निवेदनपत्र।

३. यसमा के कसो भएको हो? निवेदकको माग बमोजिमको आदेश किन जारी हुन नपर्ने हो? आदेश जारी हुन नपर्ने भए आधार कारण सहित यो आदेश प्राप्त भएको मितिले बाटाका म्याद बाहेक १५ दिन भित्र आफै वा कानून बमोजिमको प्रतिनिधि वा कानून व्यवसायी मार्फत लिखित जवाफ पेश गर्नु भनी यो आदेश र रिट निवेदनको एक प्रति नक्कल साथै राखी विपक्षीहरूलाई सूचना पठाई म्याद भित्र लिखित जवाफ आएपछि वा अवधि नाघेपछि नियम बमोजिम पेश गर्नु भन्ने व्यहोराको यस अदालतबाट मिति २०७०।२।७ गते भएको आदेश।
४. यी निवेदिकाले २०५८ सालमा बी.बी.एस. अध्ययन गर्नको लागि प्रथम वर्षमा भर्ना भई २०५९ सालमा प्रथम वर्षको परीक्षा दिएको। निवेदिका भर्ना हुने समयमा बी.बी.एस.को नयाँ पाठ्यक्रम अनुसार नभई पुरानो पाठ्यक्रम लागू रहेको र सोही पाठ्यक्रम अध्ययन गरी परीक्षा दिईन। २०६१ साल देखि बी.बी.एस.को पाठ्यक्रम परिवर्तन भएको हुँदा २०६१ साल पछि भर्ना हुने विद्यार्थीहरूले New Course अध्ययन गरी परीक्षा दिने गर्दथे भने २०६१ साल भन्दा अगाडी भर्ना भएका प्रथम, दोस्रो र तेस्रो वर्षमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूले पुरानो पाठ्यक्रम अध्ययन गरी परीक्षा दिने व्यवस्था थियो। परिवर्तित पाठ्यक्रम अनुसार नयाँले नयाँ पाठ्यक्रम अनुसार परीक्षा दिनुपर्ने र पुरानोले पुरानो पाठ्यक्रम अनुसार परीक्षा दिनुपर्नेमा यी निवेदिकाले प्रथम वर्षमा पुरानो पाठ्यक्रम अनुसार र दोस्रो एवं तेस्रो वर्षमा नयाँ पाठ्यक्रम अनुसार परीक्षा दिएको कुरा रेकर्डबाट देखियो। त्रिभुवन विश्वविद्यालय संगठन तथा शैक्षिक प्रशासन सम्बन्धी नियम, २०५० को नियम २९२ मा विश्वविद्यालय अन्तरगत सम्बन्धित परिषदले तहगत तोकेको सम्पूर्ण परीक्षार्थीहरूबाट निर्धारित शुल्क सहित आवेदन आएमा परीक्षा नियन्त्रण कार्यालयले ट्रान्सक्रिप्ट दिने छ भन्ने व्यवस्था भएकोमा निज निवेदिकाले आफू जुन पाठ्यक्रम अन्तरगत अध्ययनको लागि भर्ना भएको हो सो पाठ्यक्रम अनुसार परीक्षा दिनको लागि परीक्षा फर्म भर्नुपर्नेमा सो नगरी

नयाँ पाठ्यक्रम अनुसार परीक्षा फारम भरी परीक्षा दिएको देखिन्छ। परीक्षा दिने विषय सम्बन्धमा त्रिभुवन विश्व विद्यालयद्वारा जारी निर्देशिका अनुसार त्रिभुवन विश्व विद्यालय अन्तरगतका नियमहरू तथा पाठ्यक्रममा तोके बमोजिमका विषयहरूमा मात्र परीक्षा आवेदन फारम भर्नु भराउनु पर्नेछ र परीक्षा पनि सोही अनुसार दिन पर्नेछ। यसमा अन्यथा गरी परीक्षा दिए वा टान्सक्रिप्ट लिनबाट वन्चित भएमा परीक्षार्थी स्वयं वा क्याम्पस नै जिम्मेवारी हुनु पर्दछ भनि परीक्षा फारम भर्ने समयमै सार्वजनिक रूपमा विद्यार्थीहरूलाई जानकारी दिने उद्देश्यले सूचना प्रकाशित गरिएको हुन्छ। सार्वजनिक रूपमा सूचना प्रकाशित भइसकेपछि सम्बन्धित विद्यार्थीहरूले त्यस अनुप गर्ने, नियमानुसारको पाठ्यक्रम अध्ययन नगरी अर्को पाठ्यक्रम अध्ययन गरी परीक्षा दिने कार्यको परिणामको भागिदार पनि सम्बन्धित विद्यार्थी हुनु स्वभाविक हो। नपढेको पाठ्यक्रमको आधारमा टान्सक्रिप्ट जारी गर्न त्रिभुवन विश्वविद्यालय संगठन तथा शैक्षिक प्रशासन सम्बन्धी नियम, २०५० को नियम २९२ को सिधै प्रतिकूल हुन जान्छ। आफ्नो हक र अधिकारको हनन् भयो भनि उपचारको माग गरी सम्मानित अदालतमा आउने जो कोहिले पनि आफ्नो कर्तव्य र दायित्व पुरा गरेको छु छैन भनि हेर्नुपर्ने हुन्छ। निवेदिका पुरानो पाठ्यक्रम अनुसार तत्कालिन समयमा अध्ययनको लागि भर्ना भएपछि सोही अनुसार पढनुपर्ने र त्यसरी अध्ययन गरी उत्तिर्ण गर्दा पनि ट्रान्सक्रिप्ट उपलब्ध नगराएको भए निवेदन जिकीर मुनासिव हुन्थ्यो। अध्ययनको लागि भर्ना हुँदा जुन पाठ्यक्रम थियो सोही अनुसार दोस्रो र तेस्रो वर्षमा समेत अध्ययन गरेको र सोही बमोजिम परीक्षा दिएको भनि निवेदिकाले रिट निवेदनमा उल्लेख गरेको नदेखिएकोले प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको त्रिभुवन विश्वविद्यालय परीक्षा नियन्त्रण कार्यालयका प्रमुख एवं परीक्षा नियन्त्रक केशवराज बास्तोलाको लिखित जवाफ।

५. महेन्द्र विन्देश्वरी बहुमुखी क्याम्पसको परीक्षा शाखाको रेकर्ड अनुसार निवेदनमा उल्लेख भए बमोजिम विद्यार्थी रही परीक्षा दिएको साँचो हो। निज छात्रा अध्ययनको क्रममा २०५९ सालमा व्यवस्थापन संकाय अन्तरगत प्रथम वर्षमा भर्ना भई परीक्षा दिएको र त्यस पछि क्याम्पसमा अनुपस्थित रही अध्ययन नगरी परीक्षा नदिई र फेरी २ वर्ष पछि आएर उक्त संकायको दोस्रो वर्षमा भर्ना भई परीक्षा दिएको र त्यसपछि तेस्रो वर्षमा भर्ना भई परीक्षा दिएको हो। निज छात्रा पहिलो वर्षको परीक्षा दिई

अनुपस्थित रहेको अवस्थामा उक्त संकायको स्नातक तहको पाठ्यक्रम परिवर्तन भएको र सो ठाँउमा नयाँ पाठ्यक्रम त्रिभुवन विश्वविद्यालयद्वारा लागु गरिएको हुँदा पछि विपक्षी निवेदक अध्ययन कार्य जारी गर्दा नयाँ पाठ्यक्रम अनुसार नै अध्ययन गरी परीक्षा दिएको हो। यसरी विपक्षी रीट निवेदकको व्यवस्थापन संकायको स्नातक प्रथम वर्षको पुरानो पाठ्यक्रम अनुसार परीक्षा दिएको र पछि दोस्रो र तेस्रो वर्षमा नयाँ पाठ्यक्रम अनुसार जाँच दिई उत्तीर्ण भएको हो। अब पुरानो र नयाँ पाठ्यक्रम अनुसार अध्ययन गर्ने र उत्तीर्ण हुने कुनै पनि विद्यार्थीले सो तह उत्तीर्ण गरेको प्रमाण पत्र वा ट्रान्सक्रिप्ट पाउने हो वा होइन, त्यस सम्बन्धमा यस क्याम्पसको सरोकारको विषय होइन। यो विषय त्रिभुवन विश्व विद्यालय परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय बल्लु काठमाडौँको जिम्मेवारी भित्र पर्दछन्। त्यसकारण विपक्षी रीट निवेदकको निवेदन माग पुरा गर्नुपर्ने दायित्व यस क्याम्पसको नभएको हुँदा विपक्षीको यस क्याम्पस उपरको मागदावी खारेज गरी पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको महेन्द्र विन्देश्वरी बहुमुखी क्याम्पसको क्याम्पस प्रमुखबाट अख्तियार प्राप्त कर्मचारी सुखदेव दासको लिखित जवाफ।

६. पुनरावेदन आयोग, त्रिभुवन विश्वविद्यालय किर्तिपुर, काठमाडौँ र दिन, दिनको कार्यालय व्यवस्थापन संकाय त्रिभुवन विश्वविद्यालय किर्तिपुर, काठमाडौँको तर्फबाट लिखित जवाफ परेको मिसिलबाट देखिएन।

आदेश खण्ड

७. नियमबमोजिम दैनिक मुद्दा पेसी सूचीमा चढी निर्णयार्थ आज यस इजलाससमक्ष पेस भएको प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदिकाको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री निर्मला भण्डारी र विद्वान अधिवक्ता श्री विश्वास आचार्यले निवेदिकाले व्यवस्थापन संकायको स्नातक तहका सम्पूर्ण परिक्षाहरू उत्तीर्ण गरेको र उत्तीर्ण भएको लब्धाङ्कपत्र समेत परिक्षा नियन्त्रण कार्यालय बल्लुलाई दिइसकेको अवस्थामा, नजिरसमेत पेश गरी ट्रान्सक्रिप्ट उपलब्ध गराई पाँउ भनी निवेदन दिँदासमेत ट्रान्सक्रिप्ट नदिएकोले ट्रान्सक्रिप्ट दिनु भनी विपक्षीहरूको नाममा परमादेश लगायत उपयुक्त आदेश जारी गरि पाँउ भनी र विपक्षी त्रिभुवन विश्वविद्यालय परीक्षा नियन्त्रण कार्यालयका प्रमुख एवं परीक्षा नियन्त्रकको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री राजेन्द्र खनालले निवेदिकाले प्रथम वर्षमा नयाँ पाठ्यक्रम अनुसार र दोस्रो र तेस्रो वर्षमा पुरानो

पाठ्यक्रम अनुसार परिक्षा दिएको कुरा रेकर्डबाट देखिन्छ। नपढेको पाठ्यक्रमको आधारमा ट्रान्सक्रिप्ट जारी गर्न त्रिभुवन विश्वविद्यालय संगठन तथा शैक्षिक प्रशासन सम्बन्धी नियम, २०५० को नियम २९२ को सिधै प्रतिकुल हुन जाने हुनाले प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरी पाँउ भनी गर्नुभएको वहससमेत सुनियो।

८. उपरोक्त तथ्य, निवेदन जिकिर र वहस जिकिर भएको प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदिकाको माग बमोजिम रिट निवेदन जारी हुने हो होइन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो।
९. यसमा रिट निवेदिकाले आफु विपक्षीहरूद्वारा प्रकाशित सूचना अनुसार आवश्यक शर्तहरू पुरा गरि विपक्षीद्वारा सञ्चालित परिक्षाको फाराम भरी सो अनुरूप परिक्षामा सहभागी भई तिनवर्षे स्नातक तह (BBS) उत्तिर्ण गरेको कुरा विपक्षीले प्रदान गरेको लब्धाङ्क पत्र (Mark Sheet) बाट स्पष्ट छ। यस्तो अवस्थामा विपक्षीले आफूलाई ट्रान्सक्रिप्ट दिनु पर्नेमा सो नदिएको हुँदा निवेदिकाले उत्तिर्ण गरेको परिक्षाको ट्रान्सक्रिप्ट दिनु भनी विपक्षीहरूका नाममा परमादेश लगायत उपयुक्त आदेश जारी गरी पाँउ भन्ने नै रिट निवेदनको मुख्य मागदावी रहेको देखिन्छ। सो सम्बन्धमा विपक्षी परिक्षा नियन्त्रण कार्यालयको लिखित जवाफ हेर्दा, रिट निवेदिका पुरानो पाठ्यक्रम अनुसार स्नातक तह २०५८ सालमा अध्ययन गर्नको लागि भर्ना भएको त्यस पश्चात २०६१ सालमा भर्ना हुने विद्यार्थीहरूको लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालयले पाठ्यक्रम परिवर्तन गरेको हुनाले नयाँ र पुरानो विद्यार्थीहरू आ-आफ्नो समुह अनुसार परिक्षा दिनुपर्नेमा यी निवेदिकाले नयाँ पाठ्यक्रम अनुसार परिक्षा दिएको रेकर्डबाट देखियो। परिक्षा दिने विषय सम्बन्धमा त्रिभुवन विश्वविद्यालयद्वारा जारी निर्देशिका अनुसार त्रिभुवन विश्वविद्यालय अन्तरगतका नियमहरू तथा पाठ्यक्रममा तोके बमोजिमका विषयहरूमा मात्र परिक्षा आवेदन फाराम भर्नु भराउनु पर्नेछ र परीक्षा पनि सोही अनुसार दिनु पर्नेछ। यसमा अन्यथा गरी परिक्षा दिए वा ट्रान्सक्रिप्ट लिनबाट बन्चित भएमा परिक्षार्थी स्वयं वा क्याम्पस नै जिम्मेवारी हुनुपर्दछ। यस्तो अवस्थामा विपक्षी रिट निवेदकले परिक्षाको मूल्य र मान्यता विपरीत आफूले नपढेको नयाँ पाठ्यक्रम अनुसार परिक्षा दिएको देखिएकोले ट्रान्सक्रिप्ट दिन नमिल्ने हुँदा निवेदिकाको माग बमोजिम रिट जारी हुनुपर्ने होइन भनी जिकिर लिएको देखिन्छ।

१०. अव निर्णय तर्फ विचार गर्दा, रिट निवेदिका रिंकु कुमारी झाले त्रिभुवन विश्वविद्यालय व्यवस्थापन संकायको स्नातक तहमा भर्ना भई परिक्षा फाराम भरी परिक्षामा सहभागी भई तहगत परिक्षा उत्तिर्ण गरेको कुरामा विवाद देखिएन। उक्त परिक्षा फाराम त्रिभुवन विश्वविद्यालय अन्तरगतको श्री महेन्द्र विन्देश्वरी बहुमुखी क्याम्पस मार्फत भरी परिक्षा नियन्त्रण कार्यालयमा पेश भएको र सो फाराम अनुरूप निवेदिका पटक पटक परिक्षामा सहभागी भै विभिन्न विषयहरूको परिक्षा उत्तिर्ण गरेको कुरा निवेदिकाले पेश गरेको विपक्षी परिक्षा नियन्त्रण कार्यालयबाट निवेदिकालाई प्रदान गरिएका लब्धाङ्क पत्रबाट देखिएको छ। उक्त लब्धाङ्क पत्रलाई विपक्षी परिक्षा नियन्त्रण कार्यालयले अन्यथा भन्न वा बदर गर्न, रिट निवेदिकाले उक्त परिक्षाहरू उत्तिर्ण गरेको छैन/होइन भन्न सकेको पनि देखिदैन। रिट निवेदिकाले व्यवस्थापन संकायको स्नातक तहको उक्त परिक्षाहरू उत्तिर्ण गरेको छैन भन्न सकेको पनि देखिदैन। रिट निवेदिकाले व्यवस्थापन संकायको स्नातक तहको लागी तोकिएका विषयहरू अध्ययन नै नगरेको वा उक्त तहको लागी निर्धारित पूर्णाङ्कहरूमा आवश्यक उत्तिर्णाङ्क प्राप्त नगरेको भन्ने भनाई विपक्षीहरूको भएको पनि देखिदैन। विपक्षी परीक्षा नियन्त्रणको कार्यालयको लिखित जवाफमा नपढेको पाठ्यक्रमको आधारमा ट्रान्सक्रिप्ट जारी गर्दा त्रिभुवन विश्वविद्यालय संगठन तथा शैक्षिक प्रशासन सम्बन्धी नियम, २०५० को नियम २९२ को सिधै प्रतिकुल हुन जान्छ भनी भनेको पाइन्छ। जवकी त्रिभुवन विश्वविद्यालय संगठन तथा शैक्षिक प्रशासन सम्बन्धी नियम, २०५० को नियम २९२ मा- *“विश्वविद्यालय अन्तर्गत सम्बन्धित विद्यापरिषदले तहगत तोकिएको सम्पूर्ण पाठ्याशहरूको यस नियमको व्यवस्था अनुरूप आवश्यक प्रकृया पूरा गरी परिक्षा उत्तिर्ण गरेका परिक्षार्थीबाट निर्धारित शुल्क सहित आवेदन आएमा परिक्षा नियन्त्रण कार्यालयले ट्रान्सक्रिप्ट दिनेछ”* भनी व्यवस्था भएको पाइन्छ। विपक्षी परीक्षा नियन्त्रण कार्यालयले आफूले सञ्चालन गर्ने परिक्षामा यी रिट निवेदिकालाई विभिन्न वर्षमा भरेको परीक्षा फाराम स्वीकार गरी निजलाई परीक्षामासमेत सहभागी गराई व्यवस्थापन संकायमा स्नातक तहको लागी तोकिएको सबै विषयहरूमा अध्ययन गरी प्रत्येक विषयमा निर्धारित सबै पूर्णाङ्कको परिक्षा उत्तिर्ण गरेको अवस्थामा उत्तिर्ण गरेको प्रत्येक विषयको लब्धाङ्क पत्रसमेत उपलब्ध गराई सकेपछि सो अनुरूप ट्रान्सक्रिप्ट दिनुपर्ने सययमा मात्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय संगठन तथा शैक्षिक प्रशासन सम्बन्धी

नियम, २०५० को व्यवस्था अनुरूपको आवश्यक प्रकृया पूरा नगरेको भन्ने मिल्ने अवस्था पनि देखिएन। साथै ट्रान्सक्रिप्ट प्रदान नगर्नुबाट रिट निवेदिकाको शैक्षिक योग्यता हाशिल गर्ने हक अधिकारमा आघात पुऱ्याएको देखियो।

११. अब त्रिभुवन विश्वविद्यालय ऐन, २०४९ को दफा २०(७) मा-“सभामा पेश गरिने विश्वविद्यालयको आय व्ययको वार्षिक अनुमान तयार गर्ने, विद्यार्थीहरूको नाम दर्ता गर्ने, परीक्षा संचालन गर्ने र प्रमाण पत्रको व्यवस्था गर्ने जिम्मेवारी रजिष्ट्रारको हुनेछ” भनी व्यवस्था भएको र त्रिभुवन विश्वविद्यालय संगठन तथा शैक्षिक प्रशासन सम्बन्धी नियम, २०५० को नियम २३ (ड) मा-“परीक्षासम्बन्धी अनुसन्धान गर्नु गराउनु”, नियम २५(ज) मा- “परीक्षार्थीहरूलाई परीक्षा दर्ता वा प्रवेशपत्र, लब्धाङ्क, अन्य स्थायी वा अस्थायी प्रलेख दिनु, खिच्नु र खारेज गर्नु” र (झ) मा- “परीक्षाको प्रमाणपत्र तथा उपाधि तथा विशिष्ट व्यक्तिहरूलाई दिइने मानार्थ उपाधिको वितरण र अन्य व्यवस्था गर्नु गराउनु”, नियम २८ (छ) मा- “परीक्षार्थीहरूलाई परीक्षा दर्ता वा प्रवेशपत्र, लब्धाङ्क, अन्य स्थायी वा अस्थायी प्रलेख दिनु, खिच्नु र खारेज गर्नु” र (ज) मा- “परीक्षाको प्रमाणपत्र तथा उपाधि तथा विशिष्ट व्यक्तिहरूलाई दिइने मानार्थ उपाधि सम्बन्धी वितरण र अन्य व्यवस्था गर्नु गराउनु” नियम १७८ मा- “अध्ययन संस्थानको डीनको काम, कर्तव्य र अधिकार” अन्तरगतको उपनियम- (१) मा- “अध्ययन संस्थानको प्रमुख पदाधिकारीको रूपमा प्राविधिक, शैक्षिक तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी नेतृत्व दिनु” र नियम २०२ को (घ) मा- “तहगत सम्पूर्ण आवश्यकता पूरा गरी उत्तीर्ण परीक्षार्थीहरूलाई निजहरूको माग बमोजिम तोकिएको शुल्क लिई ट्रान्सक्रिप्ट प्रदान गर्ने”, (ड) मा- “उत्तीर्ण परीक्षार्थीहरूलाई प्रमाणपत्र वितरण गर्ने”, (ज) मा-“परीक्षा तथा परीक्षार्थीसँग सम्बन्धित कार्य गर्ने”, भनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ। यसरी परीक्षार्थीहरूको फारम छानविन गर्ने सम्बन्धमा भएका कानूनी व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने दायित्व त्रिभुवन विश्वविद्यालयको नै भएकोले आफ्नो दायित्वको पूर्ण रूपमा पालना त्रिभुवन विश्वविद्यालय जस्तो निकायले गरेको देखिएन।

१२. नमिल्ने भएमा त्यस्ता फारामहरू छानविन गर्नु र परीक्षामा समावेश नगराउनु त्रिभुवन विश्वविद्यालयको नै जिम्मेवारी हो। त्रिभुवन विश्वविद्यालय ऐन, २०४९ तथा त्रिभुवन विश्वविद्यालय संगठन तथा शैक्षिक प्रशासन सम्बन्धी नियम, २०५० मा भएको

व्यवस्था बमोजिम त्रिभुवन विश्वविद्यालयले आफ्नो जिम्मेवारीको पूर्ण रूपमा पालना गर्न सकेको पनि देखिएन। यस्तै प्रकृतिको सम्बत २०६६ सालको रिट नं. ०६६-WO-०६२८ नं.को निवेदक रुपेश लुईटेल विपक्षी परीक्षा नियन्त्रणको कार्यालयसमेत भएको रिट निवेदनमा यसै अदालतको संयुक्त इजलासबाट- **“विपक्षी परीक्षा नियन्त्रण कार्यालयले आफूले कुनै जाँच नगरी रिट निवेदकले भरि पेश गरेका नयाँ पाठ्यक्रम अनुसारका फारमहरू स्वीकार गरी परीक्षामा समेत सहभागी गराई निवेदकले आफ्नो ठूलो मिहिनेत र वर्षौंको लगानी गरी परीक्षा उत्तिर्ण गरी सकेको र विपक्षीले लब्धाङ्कपत्र समेत प्रदान गरिसकेको अवस्थामा विपक्षी नियन्त्रण कार्यालयले निवेदकलाई ट्रान्सक्रिप्ट दिन्न भनि आफ्नो दायित्वबाट पन्छिन पाउने अवस्था देखिएन”** भनी व्याख्या भई सकेको देखिन्छ। सोही मुद्दालाई निवेदिकाले उल्लेख गरी मिति २०६९।०४।२४ मा रजिष्ट्रारलाई निवेदन दिएको देखिन्छ। एउटा मुद्दामा यस अदालतले निर्णय दिनु भनेको अन्य यस्तै प्रकृतिको मुद्दामा आकर्षित हुने हुन्छ। यस्तो अवस्थामा सोको अनदेखा गरी निवेदिकालाई ट्रान्सक्रिप्ट दिनु पर्नेमा लामो समयसम्म झुलाई राखेकोबाट अदालतको आदेशको मर्यादा त्रिभुवन विश्वविद्यालय जस्तो निकायले राखेको देखिएन।

१३. ट्रान्सक्रिप्ट भनेको कुनै विशेष कुरा नभई विभिन्न वर्षहरूको लब्धाङ्कपत्रको एकिकृत रूप भएकोले निवेदिकाले उत्तिर्ण गरेको परीक्षाको लब्धाङ्कपत्रहरू प्रदान गरिसकेको परिप्रक्ष्यमा रिट निवेदिकालाई विपक्षी परीक्षा नियन्त्रण कार्यालयले ट्रान्सक्रिप्ट दिन मिल्दैन भनि विद्यार्थीको शैक्षिक योग्यता हासिल गर्ने र वृत्ति विकास अवरुद्ध गर्ने गरी आफ्नो दायित्वबाट पन्छिने कार्यलाई कदापी न्यायोचित र विवेक सम्मत भन्न मिल्ने देखिएन।

१४. तसर्थ उल्लिखित विवेचना तथा आधार र कारणहरूबाट यी रिट निवेदिका रिकु कुमारी झाले उत्तिर्ण गरेकी परीक्षाको ट्रान्सक्रिप्ट पाउनु पर्ने देखिँदा निजले दावी गरेको व्यवस्थापन संकाय अन्तरगत स्नातक तह उत्तिर्ण गरेको लब्धाङ्कपत्रहरूको एकिकृत स्वरूप ट्रान्सक्रिप्ट नियमानुसार गरि निज निवेदिकालाई उपलब्ध गराउनु भनि विपक्षी परीक्षा नियन्त्रक, परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय, त्रिभुवन विश्वविद्यालय बल्लुखुको नाममा परमादेश जारी हुने ठहर्छ। परमादेशको आदेश जारी भएको हुँदा प्रस्तुत रिट

निवेदनको दायरीको लगत कट्टा गरी नियमानुसार गरी मिसिल अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत: सुशिला पाण्डे

इति संवत् २०७६ साल फाल्गुन महिना २१ गते रोज ४ शुभम् ----- ।